

**Algemene Europese Beschouwingen,
OSF, H. ten Hoeve, 19-04-2011.**

Voorzitter,

Er is een hoop te doen voor de Europese Unie, daar is iedereen wel van overtuigd. En dat is mooi, want dat betekent dat het euroscepticisme zoals het na het referendum over de grondwet heerste, met een grondtoon van "Europa moet zo weinig mogelijk doen" wel wat weggeëbd is. Maar dat betekent toch niet dat we terug zijn waar we 10 jaar geleden waren, toen Nederland nog streefde naar een Europese federatie, niet intergouvernementeel, maar supranationaal, zoals België nu nog doet. Toch waren en zijn daar wel goede redenen voor, want intergouvernementeel betekent toch altijd dat grote landen ook de grootste mond kunnen en willen hebben. Zelfs met enig goed recht, want als ze dat niet doen gebeurt er vaak niets. Toen Merkel en Sarkozy de discussie over de euro vlot trokken sprak iedereen over een "dictaat" van Duitsland en Frankrijk en was er alom ergernis. Maar daarna kon er wel ineens besluitvorming plaats vinden. Het model dat gekozen is in het Verdrag van Lissabon en dat grote verantwoordelijkheden legt bij de Raden en vooral bij de Europese Raad en natuurlijk bij haar voorzitter, de president van Europa, blijkt in veel opzichten wel te werken. Zij het vaak wat traag. Maar waardoor? Waarschijnlijk doordat zo nu en dan Duitsland en Frankrijk, zoals vanouds, de koppen bij elkaar steken, en ook doordat president Van Rompuy een goede keuze is geweest en veel klaar krijgt.

De neiging van de lidstaten, en weer vooral de grote, om voor zichzelf te willen spreken is in de praktijk waarschijnlijk het meest hinderlijk als het om buitenlands beleid gaat. Waar Hoge Vertegenwoordiger Ashton pas durft te spreken nadat de groten haar zijn voor gegaan. Juist daar zou één duidelijk geluid een duidelijk verschil kunnen geven met de Poolse landdag die nu telkens dreigt te ontstaan als de ministers van buitenlandse zaken afzonderlijk hun stemmen verheffen. Het oude ideaal van een supranationaal Europa, waar Europese beslissingen door een Europese executieve genomen kunnen worden in plaats van door een kruiwagen vol nationaal-politiek denkende kikkers, die dus altijd alle kanten op kunnen springen, mocht misschien nog wel eens weer worden opgepoetst. En niet alleen voor het buitenlands beleid. Het zou bijvoorbeeld ook een zegen zijn als een sterke Europese Commissie aan zou kunnen geven hoe er solidariteit opgebracht moet worden als Italië overstroomd wordt met Tunesiërs. Dat zou natuurlijk meer helpen dan dat iedereen kwaad is op Italië en Italië op iedereen. En alhoewel door de Europese Raden uiteindelijk toch nog in bewonderenswaardige eendracht oplossingen gevonden zijn voor de eurocrisis en voor de landen die daarbij geholpen moesten worden, het heeft natuurlijk wel erg lang geduurd voor die eendracht tot stand kwam. Ook hier had een sterke Europese Commissie eerder en beter beslissingen moeten kunnen forceren.

Voorzitter, de keuze voor de verdeling van bevoegdheden tussen Commissie, Europese Raad en Raden, en Europees Parlement is gemaakt in het Verdrag van Lissabon en die keuze is voorlopig niet meer te veranderen. Een echte Europese federatie met een echte Europese regering is dáárdoor niet realistisch, maar is het natuurlijk ook al niet doordat de Europese volken daar niet aan toe blijken te zijn. Het Verdrag weerspiegelt wat dat betreft datgene wat de Europese samenlevingen mogelijk maken. Toch lijkt het mij ook bij de huidige bevoegdheidsverdeling, dat er nog steeds een Nederlands belang ligt in een zo sterk mogelijke Commissie, die vanuit het collectieve Europese belang handelt, tegenover calculerende lidstaten waarvan de grootste altijd de sterkste zullen zijn. Ik besef dat de regering vaak en ook wel met succes haar best doet om met strategische bondgenootschappen haar belangen

veilig te stellen, en dus enthousiast meedoet in die Europese slangenkuil, maar ik zou van de minister wel graag horen hoe hij hier nu eigenlijk over denkt. De Europese Commissie dreigt te degraderen tot alleen maar uitvoerder van wat de Europese Raad heeft beslist. En die Raad wordt weliswaar zeer kundig door haar president bijeen gehouden, maar is dit nu wel de bedoeling en is het wel ons nationale belang? En trouwens, is ons nationale belang het ultieme criterium, of mogen ook idealen van eenheid en solidariteit een rol spelen in onze opstelling?

Toch, ook al heeft Europa zijn glans van vredesbewaarder tussen de oude Europese erfvijanden Frankrijk en Duitsland intussen bij onze bevolkingen wel verloren, er gebeuren zo nu en dan toch zichtbaar grote dingen in Europa. En er gebeuren ook grote dingen niet, die wel moesten gebeuren.

Wat wél gebeurd is. Europa is er in geslaagd de eurocrisis min of meer te bedwingen. Er zijn goede afspraken gemaakt voor de toekomst: er wordt gelet op begrotingssystematiek, op begrotingstekorten, op de hoogte van de staatsschuld, zelfs op onevenwichtigheden in de economische ontwikkelingen. Een preventieve en ook een correctieve arm. Niet overal staan sancties op en de sancties die er wel zijn worden niet automatisch toegepast, maar het systeem lijkt toch de unie, en ieder geval de eurozone, aanzienlijk hechter aaneen te smeden en dat verdient alle lof. Maar het echt oplossen van de problemen die al ontstaan zijn kan toch nog wel eens tegen vallen. Ook al is er nu een ESFS en komt er een ESM en worden Griekenland, Ierland en Portugal geholpen met leningen, daarmee is het eind van het probleem nog niet echt in zicht. Mede onder druk van Nederland worden er hoge rentetarieven in rekening gebracht die bijdragen aan de lasten die de belastingbetalers in de bijna failliete landen moet worden opgelegd en die daardoor de economische groei in die landen zal belemmeren. Nederland heeft al in IJsland de ervaring opgedaan wat voor effecten dat kan hebben, trouwens Europa heeft ook al de ervaring gehad van de Duitse herstelbetalingen na de eerste wereldoorlog die nou niet direct een vreedzaam continent hebben opgeleverd. Is het niet verstandiger om minder te denken in termen van straf voor de boosdoeners en meer uit te gaan van het zo snel mogelijk scheppen van gezonde verhoudingen waarin weer groei kan plaats vinden. Is het daarvoor niet beter te lenen tegen zo laag mogelijke rente en ook om de schuld mede te verhalen, door afstempeling, op de houders van de staatsobligaties die toch zelf de risico's hebben genomen. Ook al treft dat West-Europese banken en legt het dus een, beperkt, deel van het probleem bij onszelf. En vooral bij Duitsland. Waarom moeten degenen die risico's zijn aangegaan, net als de spaarders bij Icesafe, hun hoge rente incasseren en verder uit de wind worden gehouden? Ten koste van de zwaar getroffen bevolkingen, die misschien wel in zekere zin geprofiteerd hebben maar nu dan ook voor alles op moeten draaien. En hoe moet dat straks als een keer de dollar instort en ook Amerika niet meer kan betalen? Wat vindt onze regering daarvan als ze eerlijk is?

Dan wat niet gebeurd is. Het meest schrijnend is waarschijnlijk het probleem van asiel en immigratie, ik stipte het al even aan. De goede voornemens van Europees beleid op deze terreinen lijken maar moeilijk in daden om te zetten. Er zijn grote verschillen in asielbeleid en ook grote verschillen in omvang van problematiek. Het zal wel zo wezen, zoals de minister zegt, dat ook Nederland zijn deel van asielzoekers en gelukzoekers wel krijgt, maar de mediterrane landen lopen wel erg veel grotere risico's, zeker in tijden van turbulentie. Dan blijkt dat van solidariteit geen sprake is. Door het debacle met het armlastige Griekenland worden wij gedwongen de consequentie te trekken dat de Dublin akkoorden niet meer toegepast kunnen worden. Dat gebeurt niet vanuit solidariteitsgevoelens maar door de rechter afgedwongen. En wat nu Italië overkomt met de Tunesiërs is natuurlijk een Europees probleem. Had erkenning van die Europese verantwoordelijkheid niet de actie van Italië, het

uitdelen van Schengen-visa, de sprong van de kat in het nauw, kunnen voorkomen? En ligt de kwaadheid van onze minister over de Italiaanse actie niet opvallend in het verlengde van onze eerste reactie op de Noord-Afrikaanse volksopstanden, angst voor massa-immigratie? Mensenrechtencommissaris Hammarberg constateert in de Deense krant Politiken een schrijnend gebrek aan solidariteit met Italië. Kan de minister nog uitleggen dat er wel Europese solidariteit is, of misschien dat die in zulke gevallen niet nodig is? Of misschien dat wij in Europa niet solidair willen zijn? Europa hoeft gelukzoekers geen toekomst te bieden, maar Europa zou wel de lasten van de noodzakelijke actie gezamenlijk op zich kunnen nemen.

En hier op voortbordurend, voorzitter, aan de Noord-Afrikaanse revoluties zitten risico's, dat is duidelijk. Maar de meest fundamentele vraag is toch of wij bereid zijn om de uitkomsten van democratische ontwikkelingen te accepteren, hoe die ook uitvallen? Wij hebben al een precedent geschapen door de democratische verkiezingen in de Palestijnse gebieden niet te accepteren, Hamas te isoleren in plaats van bij te sturen. Hebben we daarvan geleerd en gaan we het, mocht het geval zich weer zo voordoen, anders aanpakken? Wat zijn de opvattingen van de minister hierover?

Voorzitter, nog enkele punten op het economische terrein. Dat is toch de core-business van de Europese Unie.

Er ligt nu een voorstel van de Commissie om te komen tot harmonisatie van de belastinggrondslag voor de winstbelastingen. Niet voor alle ondernemingen, maar als keuzemogelijkheid, vooral voor internationaal opererende ondernemingen. Daar moet misschien nog wel van alles aan veranderen, maar harmonisatie van grondslag is wel een eerste stap, die als hij algemeen wordt toegepast, dus breder dan alleen als keuzemogelijkheid voor ondernemingen, de transparantie van de winstbelastingen in hoge mate zou kunnen verbeteren. Dat gaat al verder dan wat de Commissie voorstelt, maar zelfs dan zou het niet echt de soevereiniteit van de landen op belastinggebied aantasten. Maar, voorzitter, het VK gebruikt zijn belastingsoevereiniteit om aan te kondigen dat de winstbelasting van 26% naar 23% gaat. Daarmee krijgt het de laagste belastingdruk van de G7, kondigt de minister trots aan. En VNO-NCW reageert al in het blad Forum dat "het kabinet er in ieder geval voor moet zorgen dat de positie van Nederland niet verslechtert, een verlaging van de vennootschapsbelasting is een goede tegenmaatregel". Onze staatssecretaris heeft trouwens ook al aangekondigd dat de vennootschapsbelasting van 25,5 naar 24% moet. Kort geleden gold 25% nog als de absolute ondergrens waar beneden sprake was van belastingparadijzen. Wijst de praktijk hier niet uit dat we niet alleen grondslagen moeten harmoniseren, maar ook snel moeten komen tot een gemeenschappelijk verantwoord minimumtarief of een bandbreedte voor onze winstbelastingen om belastingconcurrentie, een race to the bottom, te voorkomen? De Code of Conduct Group, die op belastingconcurrentie moet letten, kan een steeds verder gaande trend naar beneden blijkbaar niet effectief voorkomen. Natuurlijk niet, dat kan alleen echte regelgeving. Vindt de regering ook niet dat hier een iets meer level playing field, dat rust kan geven, te verkiezen is? En wil de regering eens proberen daar naar toe te werken?

Als we dan toch over belastingen bezig zijn. De douaneheffingen worden beschouwd als eigen middelen van de EU, ook al wil onze regering ze nog steeds graag meetellen als Nederlandse afdrachten aan de EU begroting. Die heffingen worden steeds lager door het vrijer wordende mondiale handelsverkeer. Zou een CO2 heffing niet op dezelfde manier als de douaneheffingen een wezenlijk stuk Europees beleid gestalte kunnen geven en dus met

recht als eigen middelen door de EU geheven kunnen worden, en daardoor ook op dat gebied een Europees level-playing field kunnen scheppen? Als dat aantasting van de Nederlandse belastingsovereiniteit is heb ik dat er wel voor over. Waarom is de regering daar zo op tegen, waarom wil ze geen EU eigen middelen toestaan en alleen maar een soort contributie betalen op basis van het BNP? Is dat praktisch, of alleen maar Prinzipienreiteri?

Op onze defensie zal zwaar bezuinigd worden. Het is natuurlijk duidelijk dat meer Europese samenwerking kostenbesparend kan werken. Als daarbij wat materieel betreft ook voor Europa gekozen wordt kan dat de Europese economie ook nog sterker maken. Zeven Europese landen hebben deze maand getekend voor de verdere ontwikkeling van een militair transportvliegtuig, de A400M. Nederland was daar niet bij, en ik weet ook niet of wij zo'n vliegtuig nodig hebben. Maar bij de vervanging van de F16 zijn ook Europese alternatieven beschikbaar. Goedkoper dan de JSF en in onze geamputeerde strijdkrachten misschien wel beter passend. Een Europese keuze, liefst met meerdere landen, zou ons en de Europese economie helpen. Iets meer Europees denken, en dan maar iets minder Atlantisch, kon wel eens het Nederlandse belang op wat langere termijn het beste dienen. In het westen ligt een goede oude vriend en een hele hoop zee, maar in het oosten en het zuiden, op dit en de aangrenzende continenten, liggen de landen die rechtstreeks van invloed zijn op hoe wij hier met elkaar kunnen leven. Daar horen wij bij, daar hebben wij mede verantwoordelijkheid voor en daar hebben we het meeste van te verwachten. Europa, voorzitter, is niet "best belangrijk", het is van levensbelang voor ons om voor Europa te kiezen. Ik hoop dat de regering dat met mij eens is en dat ook wil uitdragen. Binnen de Benelux hebben wij dan aan België een waardevolle bondgenoot, een buur en verwant, waar wij misschien meer gebruik van zouden moeten maken.